

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ О. О. БОГОМОЛЬЦЯ
Кафедра філософії, біоетики та історії медицини
ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ "УКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ РЕЛІГІЄЗНАВЦІВ"
ЦЕНТР РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ "HUMANUS" (Болгарія)

РЕЛІГІЯ ТА МЕДИЦИНА

матеріали міжнародної науково-практичної конференції,
присвяченій пам'яті свт. Луки (В. Ф. Войно-Ясенецького)

11 – 12 червня 2019 р.

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ О. О. БОГОМОЛЬЦЯ
Кафедра філософії, біоетики та історії медицини
ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ "УКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ РЕЛІГІЄЗНАВЦІВ"
ЦЕНТР РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ "HUMANUS" (Болгарія)

РЕЛІГІЯ ТА МЕДИЦИНА

матеріали міжнародної науково-практичної конференції,
присвяченій пам'яті свт. Луки (В. Ф. Войно-Ясенецького)

11 – 12 червня 2019 р.

Київ
Видавництво НМУ імені О. О. Богомольця
2019

АНТОНІЙ СУРОЖСЬКИЙ ПРО ВІРУ, ДОВІРУ, КОМУНІКАЦІЮ В ЛІКАРСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Гуманітарна складова вищої медичної освіти покликана дати майбутнім лікарям комплекс фахових знань, що складають неусувну основу ефективної роботи з пацієнтами. Складність полягає в тому, що деякі суттєві аспекти лікарської діяльності не передбачають простих і однозначних теоретичних визначень. Так, розглядаючи моделі відносин між лікарем і пацієнтом (на семінарських заняттях з біоетики, етики, філософії або дисципліни «Теорія пізнання та медицина»), студенти слушно називають формування стосунків довіри одним із важливих завдань лікаря, що здатне забезпечити якісну комунікацію з пацієнтом. Проте вже наступне запитання: що являє собою віра (або довіра) і як її досягти, - дає привід згадати, що сучасне українське суспільство є, по-перше, секуляризованим і, по-друге, належить, за визначенням Ф.Фукуями, до суспільств з низьким рівнем довіри. Тобто, у молодій людини – студента в українському суспільстві не завжди є шанс одержати власний позитивний досвід довіри і як наслідок – достатні підстави до його аналітичного обговорення.

За таких умов варто звернутись до характеристики феноменів віри, довіри, комунікації, запропонованої у філософській, релігійній, лікарській думці останнього століття. Зокрема, у спадщині видатного православного мислителя і лікаря митрополита Антонія Сурожського (Антоній Блум, 1914-2003) знаходимо чимало правдивих міркувань про природу віри. На його думку, складність розмови про віру завдана тим, що сутність віри не може бути виражена системою понять. Основою віри є досвід, а саме, досвід зустрічі: якщо йдеться про релігійну віру, це досвід зустрічі з Богом. Проте думка мислителя не обмежувалась лише характеристикою релігійної віри, він зазначав, що у вірі є елемент універсальний, віра – це досвід вселюдський, і її предмет – не завжди Бог [1].

Християнська традиція вважає віру в людину не менш значущою, ніж віру в Бога, налаштовуючи «прозрівати в людині образ Божий»: «...немає жодної людини, в якій ...живий образ Божий не продовжує жити і діяти. Немає жодної людини, яка не є іконою. ...багато з того, що ми називаємо людським, насправді є гранню Божественного...» [2]. І якщо так, то і віра в людину реалізовується через особистісний досвід зустрічі. В праці «Матерія і дух» (розділ «Людські цінності в медицині») Антоній Сурожський проникливо пише про особливий досвід зустрічі лікаря і пацієнта: «...пацієнт вірить в добротність лікаря... дозволяє... бачити своє тіло, торкатися до нього. Цей момент робить можливою зустріч на такому рівні, на якому інакше неможливо зустрітись...» [3].

Антоній Сурожський влучно окреслює асиметрію у цій зустрічі, визначає «слабку» і «сильну» позицію у відносинах довіри: пацієнт – «безпомічний, без

надії, в страху, не знає, що робити», лікар – «джерело спасіння, допомоги, уваги, піклування» і разом з тим – «людина, у якої є свідомість значущості, ... священності людського тіла», адже тіло бере участь в особистісній цілісності людини [3].

Таким чином, довіритись можна не якомусь керівному принципу чи науковому закону, а тому, хто особисто промовляє до тебе: Авраам довіряє Богу, пацієнт – лікареві. Особистісний досвід обґрунтовує віру, стає довірою, впевненістю, дає надію. Зазначимо, що «філософія зустрічі» у XX столітті зазнала плідного різнопланового опрацювання в працях К.Ясперса, О.Больнова з метою характеристики екзистенціальної комунікації.

Певні підходи у визначенні відносин між лікарем і пацієнтом як екзистенціальної комунікації спостерігаємо і в Антонія Сурожського, особливо в тій частині його праць, що торкається теми наукового пізнання, зокрема, медицини. Звідси його переконання в тому, що підхід лікаря не може бути просто «науковим», а пацієнт ніколи не може розглядатись як предмет об'єктивного дослідження, як об'єкт лікувальних маніпуляцій. Він відстоював необхідність глибокої співпраці між лікарем і пацієнтом: «... Якщо він не співпрацює, не розуміє, що з ним відбувається, не бореться за життя, за цілісність разом з лікарем, то ліки не завжди можуть допомогти...» [3]. Отже, людська спільність, солідарність як найзагальніша основа довіри мусить поєднувати лікаря і пацієнта. При тому Антоній Сурожський, детально оглядаючи емпатичні складові лікарської діяльності (співчуття і жалість, бажання допомогти і повагу до людини, готовність полегшити страждання і т.ін.), дає дуже глибокий і нетривіальний коментар щодо лікарської емпатії, який знімає проблему емоційного виснаження лікаря: «...пацієнт не потребує, аби ми відчували його біль, страждання, він потребує нашої творчої чуйності на його страждання, творчого відгуку, тому що ця людина ... значуща...» [3].

Наведене вище спонукає в наступному з метою порівняння релігійної та філософської позицій щодо феноменів довіри, віри, комунікації звернутись до огляду ідей екзистенціальної філософії, зокрема, К.Ясперса, О.Больнова. На перетині різних типів дискурсивних практик можливо знайти вагомі аргументи для обґрунтування ціннісних складових у навчанні майбутніх лікарів.

Література:

1. Антоний, митрополит Сурожский (А. Блум). Беседы о вере и Церкви / [Електронний ресурс]. – Режим доступу (від 19.05.2019): https://azbyka.ru/otechnik/Antonij_Surozhskij/besedy-o-vere-i-tserkvi/
2. Антоний, митрополит Сурожский (А. Блум). О встрече / [Електронний ресурс]. – Режим доступу (від 19.05.2019): https://azbyka.ru/otechnik/Antonij_Surozhskij/o-vstreche/
3. Антоний, митрополит Сурожский (А. Блум). Материя и дух / [Електронний ресурс]. – Режим доступу (від 19.05.2019): https://azbyka.ru/otechnik/Antonij_Surozhskij/materija-i-duh/